

Ганенко І. С.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

LEGAL STATUS OF PRISONERS OF WAR IN THE CONDITIONS OF THE MILITARY CONFLICT

В статті здійснено дослідження правового статусу військовополонених в умовах воєнного конфлікту. Зауважено, що в ході російсько-української війни особливо актуальним є питання реалізації і гарантій прав та інтересів військовополонених, регулюванню діяльності відповідних державних органів і посадових осіб, притягнення країни-агресора до міжнародної відповідальності за їх порушення. Визначено, що система нормативно-правових актів міжнародного гуманітарного права визначає права і обов'язки військовополонених, порядок утримання їх державами в межах виконання міжнародних зобов'язань. Підкреслено, що особливого значення щодо визначення правового статусу військовополонених в мовах збройного конфлікту має Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р., оскільки даний міжнародний договір встановлює правила та стандарти щодо захисту військовополонених під час збройних конфліктів, їх прав і обов'язків, а також обов'язків держав, які їх утримують. Сформульовано, що структуру правового статусу військовополоненого становлять: 1) права військовополоненого (загальні права людини та спеціальні статусні права військовополоненого), значна частина прав військовополонених закріплюється у Конвенції шляхом порівняння правових ситуацій з аналогічними, які застосовуються до осіб із складу ЗС держави, яка тримає у полоні; 2) обов'язки військовополоненого (підпорядковується законам, статутам і наказам, які є чинними у збройних силах держави, що тримає в полоні, повідомляти особисті дані); 3) гарантії їх реалізації з боку держави яка тримає у полоні військовополоненого; 4) юридична відповідальність військовополоненого (дисциплінарна та кримінальна відповідальність). Означено, що у випадку порушення державою прав військовополонених, яка тримає їх у полоні, вона буде нести відповідальність перед міжнародною спільнотою та постраждалими особами, зокрема, за рішенням міжнародних трибуналів або діючих міжнародних судових органів така держава зобов'язана надати репарації або компенсації постраждалим особам або державам, чії військовополонені зазнали порушень прав.

Ключові слова: *військовополонений, правовий статус, права та обов'язки військовополонених, відповідальність військовополонених, воєнний конфлікт, комбатант, некомбатант.*

The article examines the legal status of prisoners of war in the conditions of the military conflict. It was noted that in the course of the Russian-Ukrainian war, the issue of implementing and guaranteeing the rights and interests of prisoners of war, regulating the activities of relevant state bodies and officials, and holding the aggressor country to international responsibility for their violation is particularly relevant. It was determined that the system of normative legal acts of international humanitarian law determines the rights and obligations of prisoners of war, the procedure for their detention by states within the framework of the fulfillment of international obligations. It is emphasized that the Geneva Convention on the Treatment of Prisoners of War dated August 12, 1949 is of particular importance in determining the legal status of prisoners of war in the languages of armed conflict, as this international treaty establishes rules and standards for the protection of prisoners of war during armed conflicts, their rights and obligations, as well as the obligations of the states that maintain them. It is formulated that the structure of the legal status of a prisoner of war consists of: 1) the rights of a prisoner of war (general human rights and special status rights of a prisoner of war), a significant part of the rights of prisoners of war is enshrined in the Convention by comparing legal situations with similar ones that apply to persons from the armed forces of the state that holds prisoners; 2) the duties of a prisoner of war (subject to the laws, statutes and orders in force in the armed forces of the detaining state to report personal data); 3) guarantees of their implementation by the state holding the prisoner of war; 4) legal liability of a prisoner of war (disciplinary and criminal liability). It is specified that in the event of a violation of the rights of prisoners of war by the state holding them captive, it will bear responsibility before the international community and

the affected persons, in particular, according to the decision of international tribunals or active international judicial bodies, such a state is obliged to provide reparations or compensation to the affected persons or states whose prisoners of war have suffered rights violations.

Key words: *prisoner of war, legal status, rights and obligations of prisoners of war, responsibility of prisoners of war, military conflict, combatant, non-combatant.*

Постановка проблеми. Дослідження правового статусу військовополонених важливо з точки зору забезпечення міжнародної справедливості, захисту прав людини, запобігання воєнних злочинів та підтримання гуманітарних норм під час збройних конфліктів. Адже, закріплення правового регулювання статусу військовополонених на міжнародному і національному рівнях демонструє прихильність міжнародної спільноти до базових гуманітарних цінностей навіть в умовах війни, що сприяє поширенню принципів гуманності та поваги до людської гідності, створює більш ефективні правові механізми, які гарантують захист військовополонених у нових умовах сучасних конфліктів, знижує ймовірність помсти або жорстокого поводження з полоненими з боку протилежної сторони конфлікту,

Аналіз останніх досліджень. Дослідження правового статусу військовополонених в світлі російсько-української війни набуває особливою значення, а тому привертає увагу науковців і практиків. Зокрема, правовий статус військовослужбовців у своїх працях досліджують такі науковці, як: І. Жаровська, Я. Шевчук (історична та сучасна ретроспектива правового регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права) [1], І.М. Кравченко (правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України) [2], Н.В. Мадзігон (правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України) [3], А.В. Ткаченко (міжнародно-правовий статус військовополонених як окремих аспектів масштабної проблеми) [4], О.В. Таран (правовий статус та відповідальність військовополоненого) [5] та ін.

Мета статті полягає у дослідженні правового статусу військовополонених в умовах воєнного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Визначення правового статусу військовополонених під час воєнного конфлікту в першу чергу ґрунтується на принципі диференціації міжнародного гуманітарного права, який передбачає розмежування між комбатантами (особами, які беруть участь у бойових діях) і некомбатантами (цивільними особами та тими, хто припинив участь у бойових діях, наприклад, пораненими або військовополоненими). Зокрема, даний принцип визначає, що комбатанти можуть бути законними об'єктами нападів під час збройного конфлікту, оскільки вони беруть участь у бойових діях, а некомбатанти – ні, оскільки сторони повинні вжити всіх можливих заходів для уникнення або мінімізації шкоди для них під час військових операцій.

Правовий статус військовополонених визначається рядом міжнародних правових актів та нормами національного законодавства, зокрема, до них відносяться:

Міжнародно-правові акти ратифіковані Україною (IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 р. [7], Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р. [6], Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977 р. [8], Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р., що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми від 08.12.2005 р. [9], Конвенція проти катувань ООН [10] та ін.) [20, с. 108].

Національними НПА в сфері ратифікації і впровадження відповідних міжнародних договорів та встановлення правового статусу військовополонених звільнених з російського полону (Наказ Міністерства оборони «Про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у збройних силах України» від 23.03.2017 р. [11]; Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» [12], Закон України «Про соціальний і правовий захист

осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» [13], Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 р. № 296, Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2022 р. № 1281, Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 р. № 55, Положення про проходження громадянами України служби у Збройних Силах України, розділ XII (затв. Указом Президента України № 1153/2008 від 10.12.2008 р.); Інструкція про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України (затв. Наказом Міністра оборони України № 170 від 10.04.2009 р.).

Вперше на нормативному рівні поняття «військовополонений» було введено у Кодексі Лібера укладеному під час Громадянської війни в США (1861–1865 рр.). Відповідно до положень даного кодексу правовий статус військовополонених мали «всі члени особового складу збройних сил, «всі особи, які беруть участь у масовому повстанні ворожої країни», а також особи, які належать до груп, що приєдналися до армії», при цьому особи, які не входили до складу ворожої армії не отримували статус військовополонених та притягалися до відповідальності в статусі злочинців [14]. В період франко-пруської війни (1870–1871 рр.) осіб, яких було захоплено у полон зі зброєю без спеціального дозволу французького уряду страчували позасудово. Список осіб, які набували статус військовополоненого у випадку взяття у полон значно було розширено у Брюсселі у 1874 р., доповнено під час Гаазької мирної конференції 1899 р. У Женевській конвенції про військовополонених 1929 р., в межах двосторонніх угод під час Першої та Другої світових війн та в положеннях Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р. (далі – Конвенція) [19, с. 282].

Зокрема, Конвенція відноситься до т.з. Женевських конвенцій які визначають основні принципи міжнародного гуманітарного права та встановлює правила і стандарти щодо захисту військовополонених під час збройних конфліктів, їх прав і обов'язків, а також обов'язків держав, які їх утримують. Відповідно до ст. 4 Конвенції «Військовополоненими, у розумінні

цієї Конвенції, є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій»: особовий склад ЗС, члени добровольчих загонів та ополчення в складі ЗС, члени організованих рухів опору, члени регулярних збройних сил уряду, який не визнається державою, що їх затримала, члени екіпажів суден торговельного флоту, жителі неокупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір, особи, які належать або належали до ЗС окупованої країни, проте не приєдналися до ЗС [6]. Медичний та духовний персонал, затриманий для надання допомоги військовополоненим не вважаються військовополоненими, проте користуються пільгами та захистом передбаченими Конвенцією [6]. Розвиток такої форми воєнного конфлікту, як «партизанська війна», зумовив необхідність впровадження норм, які б поширювали правовий статус «військовополонених» і на партизанів, так, було прийнято Додатковий протокол I у 1977 р. у якому визначено, що «будь-яка особа, що бере участь у воєнних діях, яка не має права на статус військовополоненого й не користується більш сприятливим ставленням згідно з Четвертою конвенцією (995_154), має право в усіх випадках на захист» [8].

Важливим у визначенні кола осіб, які підпадають під міжнародний механізм захисту військовополонених є правильне розуміння терміну «потрапити у полон» (ст. 4 Конвенції), оскільки це дозволяє включити до кола військовополонених не тільки тих, хто перебуває під фізичним контролем або обмеженням супротивника, але і осіб які більше не бажають або не здатні брати участь у військових діях або оборонятися (не відносяться до даної категорії особи які просто проживають на території, яка контролюється стороною, що воює). Слід зауважити, що можуть мати місце «ситуації, коли особи здалися і більше не беруть участі в воєнних діях (*hors de combat*), але не потрапили під владу супротивника і, отже, не будуть військовополоненими» [14].

Як зауважує О.В.Таран «структуру правового статусу військовополоненого становлять права (сукупність прав військовополоненого: спеціальні права як військовополоненого; загальні права, які поширюються на будь-яку особу) та обов'язки, гарантії їх реалізації, юридична відповідальність» [5, с. 681].

Загальний обсяг прав військовополонених складається із сукупності таких груп прав, як:

Загальних прав людини (право на життя, право на особисту недоторканість, право на справедливий суд, право на рівність перед законом, право на недоторканність приватного життя, право на свободу думку та ін.). Так, полон обмежує право особи на свободу, проте таке обмеження слід відрізнити від позбавлення права на свободу у випадку вчинення особою кримінального правопорушення, оскільки, особа перебуває у полоні за інших умов, строком та метою утримання, а також обсягом прав та обов'язків, ніж у випадку застосування запобіжних заходів визначеними Кримінальним кодексом України та Кримінальним процесуальним кодексом України [18, с. 237].

Спеціальних статусних прав військовополоненого (право на гуманне поводження, право на безоплатну медичну допомогу, право на повагу до його особи та честі, право на повідомлення про свій статус, право користуватися особистими речами, право на безоплатне утримання, право на захист від застосування тортур, право на проведення допиту мовою зрозумілою для військовополоненого, право на гуманну евакуацію в безпечні райони, право перебувати в укриттях під час повітряних бомбардувань та інших небезпек війни, право перебувати в умовах нешкідливих для їх здоров'я, право жінок військовополонених на утримання окремо від чоловіків, право на достатній добовий раціон, право на доступ до питної води, право на відповідне забезпечення одягом та взуттям, право на безпечні умови праці, право на поштову переписку, право на репарацію до закінчення воєнного конфлікту для тяжкохворих та важкопоранених та ін.). Слід зауважити, що значна частина прав військовополонених закріплюється у Конвенції шляхом порівняння правових ситуацій з аналогічними, які застосовуються до осіб із складу ЗС держави, яка тримає у полоні. Наприклад, «переміщення військовополонених завжди здійснюють гуманно й в умовах, не менш сприятливих, ніж ті, в яких здійснюють переміщення військ держави, що тримає в полоні» (ст. 46 Конвенції) [6].

Аналізуючи більш детально право військовополонених на справедливий судовий розгляд виділяють наступні гарантії його реалізації:

«швидкий судовий розгляд справи військовополоненого та винесення судового рішення незалежним безстороннім судом за належною процедурою; судова процедура передбачає забезпечення підсудному прав і засобів захисту; заборона військовій владі та судам застосувати до військовополонених інші покарання, ніж ті, які передбачено за такі самі правопорушення для осіб зі складу збройних сил своєї держави, які вчинили такі самі діяння; можливість застосування судами покарання для військовополоненого нижче мінімуму, який встановлений національним правом; заборона передавати до суду або засуджувати військовополонених за діяння, які не заборонені правом країни, яка тримає в полоні або міжнародним правом, чинним на момент здійснення цієї дії; забезпечення права на захист; інформування військовополоненого про його права та забезпечення таких прав; можливість подати апеляційну та касаційну скаргу» [5, с. 683].

Обсяг прав військовополонених значно переважає їх обов'язки, які полягають у наступному:

1) «військовополонений підпорядковується законам, статутам і наказам, які є чинними у збройних силах держави, що тримає в полоні; остання є виправданою в уживанні юридичних або дисциплінарних заходів стосовно будь-якого скоєного військовополоненим порушення таких законів, статутів або наказів» [6];

2) «кожний військовополонений під час допиту зобов'язаний повідомити лише своє прізвище, ім'я та військове звання, дату народження та армійський, полковий, особовий чи серійний номер або, якщо цього немає, іншу рівноцінну інформацію» [21, с. 18]. Невиконання зауважених обов'язків тягне за собою настання відповідальності або втрату переваг статусу військовополоненого. Кримінальна відповідальність військовослужбовця може настати за вчинення кримінального правопорушення визначеного у національному та/або міжнародному законодавстві, притягнення до кримінальної відповідальності за факт участі у воєнних діях особою-комбатантом не допускається в силу т.з. «бойового імунітету» військовослужбовців. Зокрема, в українському законодавстві поняття «бойовий імунітет закріплено у п.1 Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та

інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану»: «не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію, або заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, за відсутності ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [15].

До міжнародного законодавства, яке визначає підстави притягнення військовополонених до кримінальної відповідальності відноситься Римський статут Міжнародного кримінального суду, який встановлює основні види міжнародних злочинів (геноциду, злочину проти людяності, злочину агресії, воєнні злочини) [16, с. 135].

Засадами притягнення військовополонених до відповідальності є:

- притягнення військовополоненого до відповідальності за одне діяння або за одним обвинуваченням здійснюється тільки один раз;

- вид відповідальності визначається з урахування механізму відповідальності військовослужбовців держави, яка утримує в полоні;

- співмірність відповідальності та застосування заходів впливу щодо військовополонених із аналогічними умовами відповідальності військовослужбовців держави, яка утримує в полоні;

- притягнення військовополоненого до відповідальності за вдалу втечу з полону, якщо він повторно потрапляє в полон не допускається, за спробу втечі – накладається дисциплінарна відповідальність [17, с. 338].

Ст. 12 Конвенції визначає, що «військовополонені перебувають у руках ворожої держави, а не окремих осіб чи військових частин, які взяли їх у полон. Незалежно від відповідальності, яку можуть нести окремі особи, держава, що тримає в полоні, відповідає за поведінку з військовополоненими» [6]. В ході російсько-

української війни представники військово-політичної влади рф умисно здійснюють порушення прав українських військовополонених, причому росія належить до країн-учасниць Конвенції. Зокрема, за звітом ОБСЄ, свідченнями українських військовополонених, яких вдалося повернути з російського полону та інформації озвученої Уповноваженої Верховної Ради з прав людини Л.Денісової було вчинено наступні дії, які порушують норми Конвенції: утримання військовополонених в колоніях загального режиму (наприклад, колонії загального режиму № 1 у м. Зверєво, колонії № 12 у Каменську-Шахтинському); жінок-військовополонених в присутності чоловіків змушували оголюватися, утримували в місцях спільних із чоловіками; примус брати участь у зйомці пропагандистських роликів, співання гімну рф, спілкування на російській мові; тримання без їжі та води, обливання та утримання на морозі з обмороженими кінцівками; проведення параду військовополонених в окупованих українських містах; ненадання медичної допомоги взагалі чи належної допомоги; відмова у засобах гігієни; негуманне поводження, або таке поводження, яке принижує честь та гідність людини, зокрема, здійснення побиття та катування, принижуючі фото/відео; страти та умисне вбивство військовополонених (наприклад, масове вбивство полонених у Оленівці); незаконне притягнення до кримінальної відповідальності; відмова і підтвердження факту полону особи та місця її утримання; відсутність зв'язку із близькими, отримання посилок з необхідними речами та медикаментами; утримання військовополонених на небезпечній відстані від зони бойових дій та ін. У випадку порушення державою прав військовополонених, яка тримає їх у полоні, вона буде нести міжнародну відповідальність перед міжнародною спільнотою та постраждалими особами, зокрема, за рішенням міжнародних трибуналів або діючих міжнародних судових органів така держава зобов'язана надати репарації або компенсації постраждалим особам або державам, чії військовополонені зазнали порушень [24, с. 76].

Висновки. В умовах російсько-української війни особливо актуальним є питання реалізації і гарантій прав та інтересів військовополонених, регулюванню діяльності відповідних державних органів і посадових осіб,

притягнення країни-агресора до міжнародної відповідальності за їх порушення. Система нормативно-правових актів міжнародного гуманітарного права визначає права і обов'язки військовополонених, порядок утримання їх державами в межах виконання міжнародних зобов'язань. Особливого значення щодо визначення правового статусу військовополонених в мовах збройного конфлікту має Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р., оскільки даний міжнародний договір встановлює правила та стандарти щодо захисту військовополонених під час збройних конфліктів, їх прав і обов'язків, а також обов'язків держав, які їх утримують. Структуру правового статусу військовополоненого становлять: 1) права військовополоненого (загальні права людини та спеціальні статусні права військовополоненого), значна частина прав військовополонених закріплю-

ється у Конвенції шляхом порівняння правових ситуацій з аналогічними, які застосовуються до осіб із складу ЗС держави, яка тримає у полоні; 2) обов'язки військовополоненого (підпорядковується законам, статутам і наказам, які є чинними у збройних силах держави, що тримає в полоні, повідомляти особисті дані); 3) гарантії їх реалізації з боку держави яка тримає у полоні військовополоненого; 4) юридична відповідальність військовополоненого (дисциплінарна та кримінальна відповідальність). У випадку порушення державою прав військовополонених, яка тримає їх у полоні, вона буде нести відповідальність перед міжнародною спільнотою та постраждалими особами, зокрема, за рішенням міжнародних трибуналів або діючих міжнародних судових органів така держава зобов'язана надати репарації або компенсації постраждалим особам або державам, чий військовополонені зазнали порушень прав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». № 4 (40), 2023. С. 20–27.
2. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137–149.
3. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1801.pdf> (дата звернення: 13.07.2024).
4. Ткаченко А. В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремих аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650–652.
5. Таран О. В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681–683. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/165.pdf
6. Женевська конвенція про поводження з військовослужбовцями від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
7. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06. 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
8. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р., що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми: ООН від 08.12.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text 18
9. Конвенція проти катувань ООН: ООН від 10.12.1984р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
10. Про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у збройних силах України: Наказ Міністерства оборони від 23.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>
11. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
12. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей: Закон України 26.01.2022 р. № 2010-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text>
13. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. *Міжнародний комітет Червоного хреста*. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsija-viyskovopolohneni/4-2/> (дата звернення: 18.07.2024).

14. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2124-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>

15. Римський статут Міжнародного кримінального суду: ООН 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 12.07.2024).

16. Свиначенко Ю. П., Шкута О. О. Нормативно-правове регулювання взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. *Правові новели* № 22 Т. 3/2024 С. 131-136. http://legalnovels.in.ua/journal/22-3_2024/23.pdf

17. Шкута О. О. Актуальні питання скасування запобіжного заходу у виді тримання під вартою у судовому провадженні першої інстанції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 337–340. http://www.lsej.org.ua/1_2021/86.pdf

18. Шкута О. О. Актуальні питання запобігання крадіжкам в умовах воєнного стану в Україні. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 235–241. http://legalnovels.in.ua/journal/22_2024/22_2024.pdf

19. Leheza, Y., Len, V., Shkuta, O., Titarenko O., & Cherniak, N. (2022). Foreign experience and international legal standards for the application of artificial intelligence in criminal proceedings (Зарубіжний досвід та міжнародно-правові стандарти застосування штучного інтелекту у кримінальному процесі). *Revista De La Universidad Del Zulia*, 13(36), 276–287. <https://www.produccioncientificaluz.org/index.php/rluz/article/view/37557/41177>

20. Shkuta O. Peculiarities of the Investigator`s Interaction with the Operational Subdivisions of law Enforcement Authorities in the Investigation of Illegal Reproduction and Restrictions. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 2. С. 106–110. <https://dspace.oduvs.edu.ua/bitstreams/bb8f5efe-2a29-4440-b3ad-d79b0862bfcc/download>

21. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8, № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185–190. <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>

22. Shkuta, O., Leheza, Y., Telelym, I., Anosienkov, A., & Yaroshak, O. (2024). National Security in the Conditions of the Russia-Ukraine War: Legal Regulation and Islamic Law Perspectives. *Al-Ahkam*, 34(1), 99–120. <https://doi.org/10.21580/ahkam.2024.34.1.20413>

23. Shkuta, Oleh, Tarasenko, Oleksandr, Shvets, Dmytro. Legal Regulation of Access to Justice in Cases Related to the Protection of the Rights of Military Officers and Conscript During the Conditions of Martial State in Ukraine. *Law of Justice Journal*. 38 (2). 2024. 6–21. DOI: 10.5335/rjd.v38i2.15920

24. Shkuta O. O. Crimes in the Military Sphere: Reasons and. *European Reforms Bulletin*. 2020. № 2. С. 74–77. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1845/1/74-77.pdf>